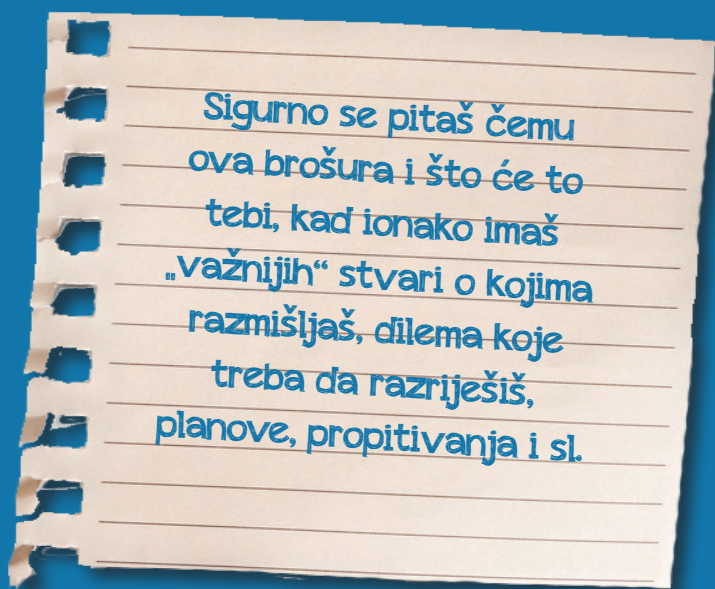

NA SAMOM POČETKU ILI, PAK, PRIJE NEGO ŠTO POČNEMO

...

Sigurno se pitaš čemu
ova brošura i što će to
tebi, kad ionako imaš
„važnijih“ stvari o kojima
razmišljaš, dilema koje
treba da razriješiš,
planove, propitivanja i sl.

Nemoj reći da ne promišljaš o seksualnosti?!
- Zato nastavi da čitaš!

1599 učenika/ca iz svih srednjih škola u Crnoj Gori učestvovalo je tokom aprila i maja 2013. godine u istraživanju o seksualnosti, seksualnoj orijentaciji, ali i partnerskim odnosima.

Zastani malo i razmisli o sledećim podacima, dobijenim od tvojih vršnjaka/inja...

42,5% tvojih vršnjaka/inja izjavilo je da nikada tokom školskih časova nisu razgovarali o seksualnosti, dok je 44,1% učesnika istraživanja navelo da nikada na časovima nisu razgovarali o različitim seksualnim orijentacijama (heteroseksualnoj, homoseksualnoj, biseksualnoj).

27,9% tvojih vršnjaka/inja smatra da su učenici iz različitih razloga svakodnevno izloženi podsmijavanju, 29,4% smatra da je takva pojava česta, dok 24,7% smatra da se podsmijavanje ponekad dešava.

26,7% tvojih vršnjaka/inja smatra da su učenici/ce, iz različitih razloga, svakodnevno izloženi vrijeđanju (nazivanje pogrđnim imenima). Da se često suočavaju sa tim problemom smatra 26.5%, dok 24,9% tvojih vršnjaka smatra da se vrijeđanje dešava samo ponekad.

7% tvojih vršnjaka svjedoči o svakodnevnom postojanju fizičkog maltretiranja pojedinaca/ki u školskom okruženju. 9.7% smatra da je ovakva pojava česta, dok 24,3% smatra da se fizičko nasilje dešava ponekad.

Na pitanje „Kako bi reagovao/la kada bi ti veoma bliska osoba saopštila da je drugačije seksualne ili rodne orijentacije?“,

13,9% učenika/ca odgovorilo je sa „podržao/la bih je“, 12,8% tvojih vršnjaka bi se pravilo da se ništa ne događa i izbjegavao/la bih ga/je, 25,3% bi pokušalo da ga/je ubijedi da je to pogrešno, 24,3% učenika/ca bi prekinulo svaki kontakt sa tom osobom, 21,7% tvojih vršnjaka odgovorilo je sa „ne znam“, dok 2,1% učesnika istraživanja nije dalo odgovor na ovo pitanje.

Kada su u pitanju stavovi u vezi sa društvenim i državnim odnosom prema pitanjima vezanim za LGBT osobe i poštovanjem njihovih prava, samo 14,8% ispitanih je izjavilo da bi željelo da živi u društvu u kome je homoseksualnost normalna stvar, 23,1% se slaže da je potrebno izvoditi više programa u cilju poboljšanja položaja LGBT osoba, a 23,6% smatra da LGBT osobama treba pomoći da ostvare svoja prava. 41,8% je saglasno sa tvrdnjom da državne institucije treba da rade na suzbijanju homoseksualnosti. Ipak, svaki peti srednjoškolac/ka nije mogao/la da procijeni sopstvenu poziciju/stav u odnosu na navedene teme, zato je značajno znati prave informacije i na osnovu toga formirati stav.

**Zanimljive i zabrinjavajuće informacije,
zar ne?!**

Ovom brošurom želimo da postignemo ...

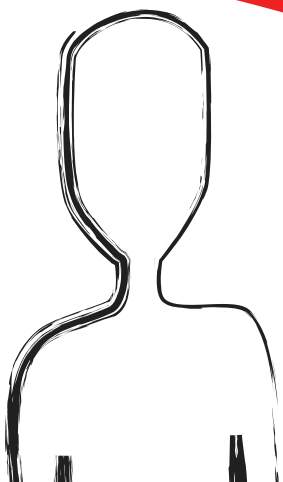
Da na objektivan način
približimo informacije vezane
za seksualnu orijentaciju, rodni
identitet, homo/bi/transfobiju...
i mnoge druge znane,
pretpostavljene i neznane
odgovore na pitanja koja se
nameću;

Da pouzdanim
informacijama usmjerimo
postojeće
i/ili nedovoljno znanje o
seksualnoj orijentaciji,
rodnom identitetu i
time podstaknemo bolje
razumijevanje i veće
prihvatanje različitosti
među mladima;

Da zajedno sa
tobom koji/a
čitaš ovu brošuru
pokušamo da
unaprijedimo,
proširimo, stvorimo
bezbjedno školsko
okruženje.

NADAMO SE DA ĆEMO,
UZ TVOJU POMOĆ,
POSTIĆI BAR DIO ONOGA
ŠTO SMO PLANIRALI ...

Budi osoba otvorenog uma, svestrana
i daj svoj doprinos ka izgradnji
sigurnog školskog okruženja za
sve mlade, bez obzira na lepezu
različitosti i specifičnosti svake
mlade osobe pojedinačno - od boje
očiju, nacionalnosti, interesovanja...
do seksualne orijentacije
i rodnog identiteta!

Vraćamo se na pitanje sa početka - što se podrazumijeva pod riječju seksualnost?

Sažeto u jednoj od definicija...

"SEKSUALNOST predstavlja srž ljudskog bića koja uključuje pol, rod, rodni identitet, seksualnu orijentaciju, eroticizam, emocionalnu privrženost, ljubav i reprodukciju." (Svjetska zdravstvena organizacija, 2001)

Pol - biološka kategorija (muško i žensko), određena hromozomima (XY, XX), što podrazumijeva jasno definisane spoljne i unutrašnje genitalije i hormonski status.

Seksualna orijentacija
- slijedi u daljem tekstu, zato nastavi da čitaš!!!

Rod - društveno određenje prirodnih muških i ženskih uloga, ponašanja, aktivnosti i karakteristika. Takođe, podrazumijeva i individualnu kategoriju, koja se odnosi na sopstveni doživljaj ličnog identiteta i izražavanja i može da bude u skladu sa društveno propisanim ulogama za muškarce i žene, ali ih može prevazilaziti ili negirati.

Eroticizam
- seksualni impuls, seksualna želja, seksualne misli, seksualno ponašanje.

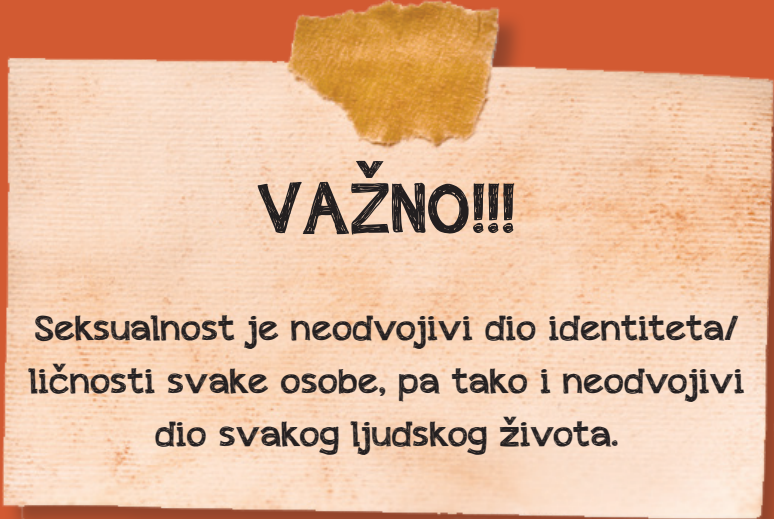
Reprodukcija - biološki proces po kojem organizmi stvaraju potomke kombinacijom genetskog materijala.

Emocionalna privrženost - iskazivanje pozitivnih osjećanja, nježnosti, ostvarivanje intimnosti...

Rodni identitet - lični doživljaj roda koji ne mora zavisiti od biološkog pola. Rodni identitet tiče se svake osobe i ne podrazumijeva samo binarni koncept muškog ili ženskog.

Ljubav
- razmisli i definiši sam/a!

O seksualnosti se govori i kao o "integralnom dijelu ličnosti svakog ljudskog bića", dok se njen razvoj i ispoljavanje bazira na „zadovoljavanju osnovnih ljudskih potreba, kao što su potreba za dodirom, intimnošću, izražavanjem osjećanja, uživanjem, nježnošću i ljubavi.“ (Povelja o seksualnim pravima Svjetskog seksološkog udruženja, 1999)

VAŽNO!!!

**Seksualnost je neodvojivi dio identiteta/
ličnosti svake osobe, pa tako i neodvojivi
dio svakog ljudskog života.**

Seksualnost je kompleksna. Ona je lična/individualna, no, ipak različiti faktori utiču na njeno formiranje i ispoljavanje, a to su: kultura, porodica, društveni kontekst, politika, religija...

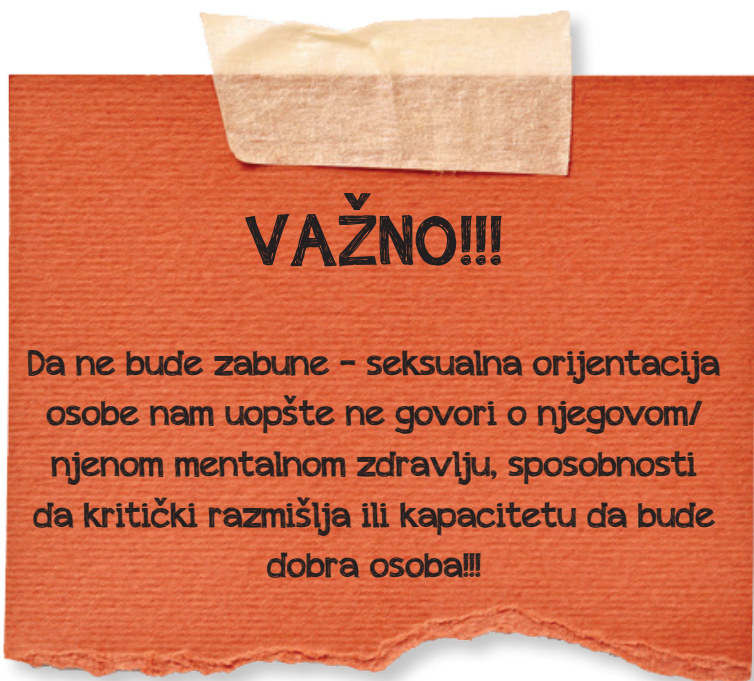
Kao što svi imamo, kao ljudska bića, svoje specifičnosti po različitim osnovama, isto tako možemo da volimo, da nas privlači, da pokazujemo nježnosti, iskazujemo osjećanja i pokazujemo ljubav prema osobi istog i/ili osobi različitog pola. Stručnije rečeno – kada govorimo o emocionalnoj i

fizičkoj privlačnosti i/ili naklonosti prema osobama istog i/ili različitog pola, govorimo o **SEKSUALNOJ ORIJENTACIJI** koja može biti:

Heteroseksualna - fizička privlačnost prema osobama suprotnog pola;

Homoseksualna - emocionalna i fizička privlačnost prema osobama istog pola;

Biseksualna - emocionalna i fizička privlačnost prema osobama istog i suprotnog pola.

VAŽNO!!!

Da ne bude zabune - seksualna orijentacija osobe nam uopšte ne govori o njegovom/njenom mentalnom zdravlju, sposobnosti da kritički razmišlja ili kapacitetu da bude dobra osoba!!!

Danas se sve više za različite pojmove koriste skraćenice koje se često koriste a da ljudi ne znaju koje značenje svako slovo ima. Sigurno si čuo/la za skraćenicu LGBT.

Da li ustvari znaš koje značenje stoji iza svakog slova?

Lezbejka - žena koju emotivno, fizički i/ili seksualno privlače druge žene.

Gej - muškarac koga emotivno, fizički i/ili seksualno privlače drugi muškarci.

Biseksualac/ka - osoba (muškarac/žena) koju emotivno, fizički i/ili seksualno privlače osobe istog i suprotnog pola.

Transrodna osoba - čiji rodni identitet i/ili rodno izražavanje izlazi iz okvira tradicionalnih rodnih uloga i normi. Kod transrodnih osoba njihov unutrašnji osjećaj roda (biti muško ili žensko) ne mora da se podudara s biološkim polom, i on/ona žele živjeti u rodu kojeg osjećaju kao svoj, radije nego u onom koji je vezan za biološki pol.

Budi INFORMISAN/NA!

Cjelokupni akronim je LGBTTIQ

T - ***Transeksualna osoba*** je osoba koja želi uraditi operaciju prilagođavanja pola, u samom je procesu prilagođavanja pola ili je djelimično ili potpuno prilagodila svoje tijelo tako da bi se izrazila onako kako se i osjeća. Transmuškarac - osoba koja prolazi ili je prošla prilagođavanja pola od žene ka muškarcu, a transžena – osoba koja prolazi ili je prošla prilagođavanja pola od muškarca ka ženi.

I - ***Interseksualna osoba*** je osoba rođena sa polnim i reproduktivnim organima koji se ne mogu definisati kao „ženski“ ili „muški“.

Q - ***Queer predstavlja pojam*** koji označava svaki oblik odstupanja od uobičajenih opštih društvenih normi ponašanja, bilo da se radi o seksualnosti, rodu, polu ili drugim entitetima, a polazi od činjenice da identitet nije fiksiran već promjenljiv.

PRIJE NEGO NEŠTO KAŽEŠ, INFORMIŠI SE!!!

Postoje stavovi koje često čujemo, a koji nisu zasnovani na činjenicama i predstavljaju zablude. Zapišaj se u koje zablude ti vjeruješ? Evo nekoliko najčešćih uz objašnjenje zašto su ovo zablude...

ZABLUDA: Homoseksualna orijentacija je bolest/mentalni poremećaj

Homoseksualna orijentacija nije bolest, tj. mentalni poremećaj, već predstavlja način na koji određeni dio populacije izražava ljubav i seksualnost. Naučno utemeljena istraživanja u okviru medicinske i psihološke struke pokazuju da se sposobnost rasuđivanja, emocionalna stabilnost, pouzdanost, društvena i profesionalna prilagođenost LGBT osoba ne razlikuje po ovim dimenzijama u odnosu na heteroseksualne osobe.

ZABLUDA: Homo/biseksualna orijentacija je zapadnjački trend, trenutni hir mladih ljudi

Homo/bi seksualna orijentacija nije izbor, niti hir, a nikako rezultat trenutnih društvenih trendova bilo koje kulture. LGBT osobe čine od 3% do 5% ukupne populacije, što predstavlja konstantan procenat u različitim kulturama, bez obzira na drugačije moralne vrijednosti, tradiciju i standarde.

ZABLUDA: Mediji šire propagandu o LGBT osobama, što utiče na mlade ljude da i oni to postanu!

Ne postaje se LGBT osoba zbog uticaja društva ili zato što je to vidio/la npr. na TV-u, internetu ili pak pročitao/la u novinama. Mediji mogu pomoći osobi da prihvati sebe i činjenicu da je sasvim u redu biti LGBT.

ZABLUDA: LGBT osobe mogu se prepoznati po određenom načinu oblačenja, ponašanja i manirima, tako da na osnovu toga možemo znati koje je osoba orijentacije!

Lepeza razlika između LGBT osoba je ogromna, isto kao i kod heteroseksualne populacije. Tako da od individualnih karakteristika osobe zavisi njen/njegov stil života, način oblačanje i ponašanja.

ZABLUDA: LGBT osobe traže posebna prava!

Jednaka su prava zagantovana svim ljudima - LGBT osobama, ni manje ni više nego osobama heteroseksualne orijentacije. Ustavom Crne Gore svim njenim građanima zagantovani su, između ostalih, pravo na dostojanstvo i integritet, slobodu govora, okupljanja i udruživanja, pravo

na obrazovanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, kao i jednak pristup državnim institucijama.

ZABLUDA: Lezbejke i gejevi se, ne birajući, nabacaju svim osobama istog pola!

To bi bilo isto kao kad bi se reklo da se osobe heteroseksualne orijentacije „nabacuju“ svim osobama suprotnog pola, ne birajući. Kada bolje razmisliš, koliko bi ta konstatacija bila apsurdna?! Isto tako apsurdno je reći da se lezbejke i gejevi nabacuju svim osoba istog pola.

ZABLUDA: Više mi je dosta slušanja o lezbejkama i gejevima koji se razmeću svojom seksualnošću. Što me briga, neka rade što hoće, ali u četiri zida svoje sobe!

Baš nasuprot tome, većina LGBT osoba u našem društvu skriva svoju orijentaciju i trude se da to urade što bolje, a sve iz straha da bi bile izložene nasilju u koliko bi se “otkrile”. Ono što se danas za heteroseksualne parove smatra uobičajenim, kod lezbejki i gejeva se smatra „razmetanjem“ – npr. držanje za ruku. Ukoliko heteroseksualna osoba na poslu ili u školi priča o svom partneru/ki, drži mu/joj sliku u novčaniku ili na stolu onda to je u redu, ali ukoliko o svojim partnerima/kama priča lezbejka i gej onda promovišu svoj način života, koji nas ne zanima... Zapitaj se - kako bi izgledalo da o osobi koju voliš ne smiješ razgovarati, čak ni sa najbližima!

***ZABLUDA: Homo/bi seksualna orijentacija se
može izliječiti, preobratiti!***

Seksualna orijentacija nije bolest, ne "bira" se, tako da se ne može promijeniti niti terapijom, niti nagovorom. Ne samo da su ovakve mjere neefikasne, već su mnogobrojna, naučna istraživanja pokazala, da takve mjere ostavljaju ozbiljne štetne emocionalne posljedice, čak vode samoubistvu.

ŠAROLIKOST JE BOGATSTVO

Ljudsko postojanje obiluje različitostima, ali nas kultura i društvene norme nekada pritiskaju da se uklopimo u određene kalupe, sa težnjom da budemo isti... Umjesto da označava bogatstvo, različitost predstavlja teškoću koja sa sobom nosi nužnost dokazivanja, a ponekad i pravdanja.

Zamisli kako bi izgledalo društvo koje bi činili ljudi sa istim karakteristikama... Pa, zar šarolikost nije i bogatstvo?

Mladi u periodu adolescencije prolaze kroz fazu nazvanu "kriza identiteta", kontinuirano se pitajući, "ko sam ja?", "da li sam na pravom putu?", "da li su ovo vrijednosti koje treba da slijedim?", što je praćeno dilemama, koje nose sa sobom nelagodnost, uznemirenost. To je dio odrastanja!

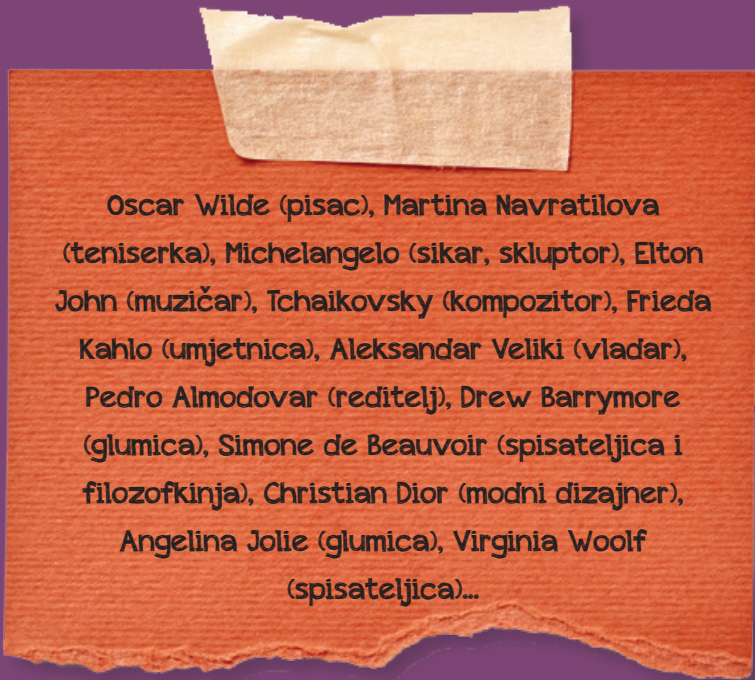
Dio odrastanja predstavlja i pitanja o seksualnoj orijentaciji, rodnom identitetu... Ako te to dovodi u neku vrstu dileme, postoje tri važne stvari koje treba da znaš:

Prvo – U potpunosti je OK biti gej, lezbejka, biseksualna ili transrodna osoba. To predstavlja samo varijaciju ljudskog postojanja, kao što je biti dešnjak, ljevak ili ambidekstar - razmislite do skoro je i ova različitost bila teško prihvatljiva... Ne zaboravi da su tvoja seksualna orijentacija i rodni identitet samo jedan dio onoga što ti jesi ćerka/sin, radoznao/la, kreativan/na, učenik/ca, prijatelj/ica...

Drugo – Dileme i propitivanje vezano za seksualnu orijentaciju, rodni identitet su skroz normalne. Zato, polako, ne treba žuriti... Sasvim je u redu ako si na početku konfuzan/na i daješ sebi vremena za prihvatanje...

Treće – Razmisli o tome da je statistički od 3% do 10% osoba LGBT... Izračunaj koliko LGBT osoba ima u tvojoj školi, u tvom gradu itd. - ovo je jednostavna matematička kalkulacija, pa izračunaj! Zamisli kako bi svijet izgledao da nije doprinosa koje su dale poznate LGBT osobe:

Oscar Wilde (pisac), Martina Navratilova
(teniserka), Michelangelo (slikar, skulptor), Elton
John (muzičar), Tchaikovsky (kompozitor), Frieda
Kahlo (umjetnica), Aleksandar Veliki (vladar),
Pedro Almodovar (reditelj), Drew Barrymore
(glumica), Simone de Beauvoir (spisateljica i
filozofkinja), Christian Dior (modni dizajner),
Angelina Jolie (glumica), Virginia Woolf
(spisateljica)...

COMING OUT OF THE CLOSET →

Coming out of the closet (eng. u doslovnom prevodu znači izlazak iz ormara) - kao izraz koristi se *coming out* ili *outing*, a predstavlja proces prepoznavanja, prihvatanja, istraživanja i otkrivanja drugim osobama svoje seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta.

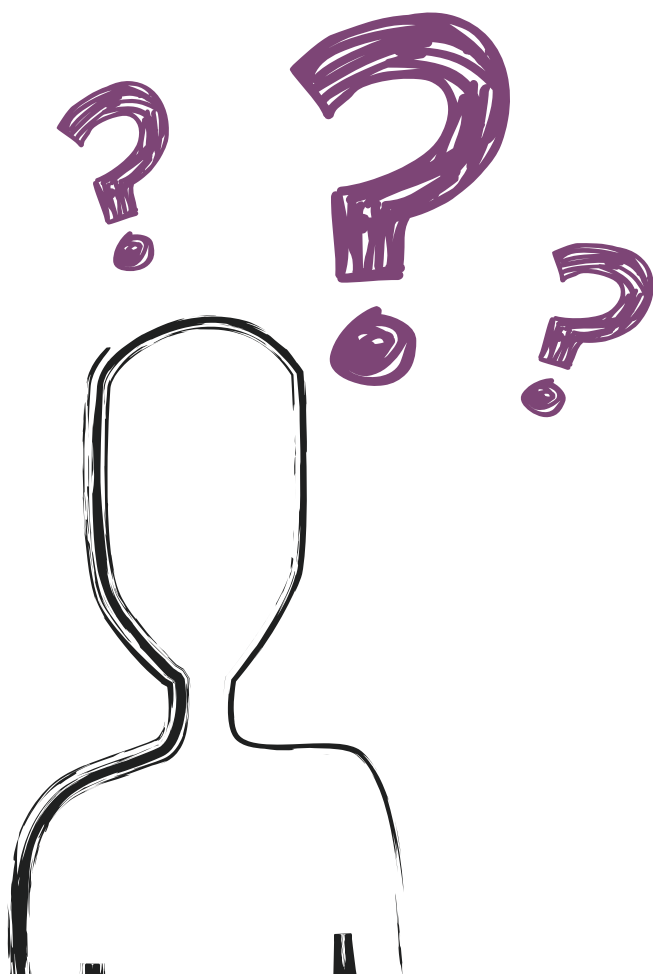
Coming out je dugotrajan, kontinuirani, složeni proces, koji je definisan kroz nekoliko faza:

- Osoba razmišlja o tome da je privlače osobe istog pola ili se ne osjeća dobro u okviru svog biološkog pola;
- Negiranje osjećaja, potiskivanje, zbog pritiska i osuđivanja okoline i društva;
- Prihvatanje sebe, svoje seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, uz inteziviranje želje da se upoznaju i druge LGBT osobe;
- Razvoj samopouzdanja i samopoštovanja, uz osjećanje ponosa na svoju orijentaciju.

Stav osobe da ne želi da se skriva i da želi da bude otvorena prema drugima, te da otkrije svoju seksualnu orijentaciju/rodni identitet.

Ovako sumirane faze predstavljaju strukturu samog procesa, ali su one individualne i svaka osoba ne mora nužno da prođe kroz sve faze. *Coming out* proces nije vremenski ograničen, faze se često ponavljaju, a to zavisi od situacije i konteksta u kojima se osoba nalazi.

PRIJATELJ/ICA TI SE OUT-OVAO/LA, ŠTO URADITI

- Ne zaboravi da je to ona ista osoba od juče, koja ti je sjajan prijatelj/ica, zar njegova/ njena seksualna orijentacija može to promijeniti;
- Neka ti bude na umu količina povjerenja, poštovanja i ljubavi koju ta osoba ima za tebe;
- Ne zaboravi da ta osoba ima potrebu da razgovara baš sa tobom;
- Saslušaj prije nego reaguješ – i zaista pokušaj da razumiješ;
- Najbolje je reagovati neutralno i razumijevajuće, bez puno pompe;
- Budi podrška prijatelju/ici, da bez straha i kvalitetno živi svoj život;
- Ukoliko te nešto zanima slobodno ga/je pitaj;
- Ne kritikuj, ne morališi, ne govori kako bi trebalo...;
- Suprotstavi se homo/bifobiji, diskriminaciji, nasilju, zlostavljanju – uvijek prijavi!
- Budi uzor drugim vršnjacima, uči ih toleranciji i prihvatanju različitosti.

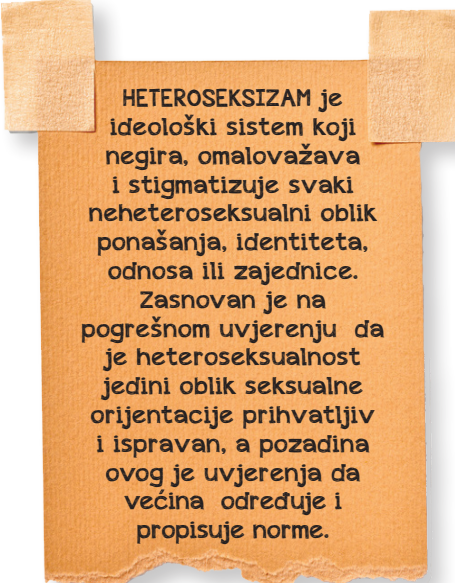
HOMO/BI/TRANSFOBIJA

Heteroseksizam je ideološki sistem koji negira i omalovažava svaki neheteroseksualni oblik ponašanja, identiteta, odnosa ili zajednice. Zasnovan je na pogrešnim uvjerenjima da većina određuje i propisuje norme ponašanja i da je heteroseksualnost jedini prihvatljiv i ispravan oblik seksualne orijentacije.

Ovakav nerealan strah vodi nasilčkom ponašanju, često i zlostavljanju, koji mladoj LGBT osobi govori da je nepoželjna i odbačena zbog pretpostavljene ili stvarne seksualne orijentacije.

Situacije i iskustva nasilja LGBT osobe najčešće prećutkuju i veoma rijetko se obraćaju za pomoć. Razlog tome je i skrivanje seksualne orijentacije čak i od svojih najbližih (porodice, prijatelja...), iz straha od daljeg osuđivanja i diskriminacije.

Poznato je da zlostavljanje i nasilje često ostavljaju emocionalne posljedice, koje donose strepnju, strahove, stres, depresiju, a što dalje vodi odustajanju od svakodnevnih aktivnosti, kao što su: pohađanje školske nastave, druženje...

HETEROSEKSIZAM je ideološki sistem koji negira, omalovažava i stigmatizuje svaki neheteroseksualni oblik ponašanja, identiteta, odnosa ili zajednice. Zasnovan je na pogrešnom uvjerenju da je heteroseksualnost jedini oblik seksualne orijentacije prihvatljiv i ispravan, a pozadina ovog je uvjerenja da većina određuje i propisuje norme.

DA MOŽEŠ DA PREPOZNAŠ! Homo/bi/transfobično

nasilje i zlostavljanje manifestuje se kroz:

- Nazivanje pogrdnim imenima, zadirkivanje, dobacivanje, neprikladni komentari, pričanje neprikladnih viceva na temu seksualne orijentacije;
- Prikazivanje i distribucija uvrjedljivog materijala, Pisanje uvrjedljivih grafita;
- Fizički napadi (gađanje, guranje, udaranje) i prijetnje;
- Neželjeni seksualni kontakt, silovanje;
- Krađa i uništavanje stvari/vlasništva;
- Uznemiravanje preko mail-a, društvenih mreža, foruma, mobilnog telefona;
- Out-ovanje drugima ili prijetnje da će za seksualnu orijentaciju i/ili rodni identitet osobe reći drugim učenicima/cama, profesorima/cama, porodici...;
- Širenje glasina o nečijoj seksualnoj orijentaciji i/ili rodnom identitetu;
- Ignorisanje, izbjegavanje i odbacivanje iz društva (kruga prijatelja);
- Zabranjivanje da se uključi u određene aktivnosti (školske i vanškolske).

KO SU ŽRTVE homo/bi/transfobičnog nasilja?

- Lezbejke, gejevi, biseksualne i transrodne osobe;
- Osobe koje drugi percipiraju kao lezbejke, gejeve, biseksualne ili transrodne osobe;
- Osobe koje se razlikuju, „odskachu“ u ponašanju ili izgledu od svojih vršnjaka/kinja, npr. mladići duge kose, „feminizirani“ mladići, „muškobanjaste“ žene, osobe koje nose odjeću u bojama koje simbolizuju LGBT osobe, muškarci koji koriste šminku, osobe koje nose obilježja LGBT organizacija ili pokreta...;
- Osobe koje imaju prijatelja/icu ili člana/icu porodice koji/a je lezbijka, gej, biseksualna ili transrodna osoba.

Ukoliko si „meta“ homo/bi/transfobičnog nasilja, obrati se za pomoć odrasloj osobi u koju imaš povjerenja, u školi ili u svom okruženju. Opiši situaciju i traži podršku - budi uporan/a i ponavljaj da ti je neophodna pomoć sve dok se nešto ne preduzme kako bi se situacija riješila. Možeš se obratiti i organizacijama koje se bave zaštitom prava LGBT osoba. Imaj na umu da izbjegavanje škole i vanškolskih aktivnosti samo odlaže problem i tebi može stvoriti dodatne komplikacije i probleme. Imaj na umu da osoba koja te uznemirava zbog tvoje stvarne ili pretpostavljene seksualne orijentacije krši više crnogorskih zakona i da za to postoje propisane kazne.

NE ZABORAVI -

nasilnik/ca je taj/ta koji/a ima problem!

PRIJAVI NASILJE -

zbog sebe i zbog drugih!

PRIJAVI NASILJE -

na taj način šalješ poruku da nasilje nije ok i praviš korak ka tome da se ne ponovi...

PRIJAVI NASILJE -

time šalješ poruku da želiš da živiš u okruženju bez nasilja!

Tolerancija i
poštovanje
različitosti
se uče!

RIJEČI KOJE BOLE

“peder”

“dvocijevka”

“lezbača”

“muškarača”

“lezba”

“topli brat”

“homo”

“ona-on”

“pederčina”

“trandža”

sigurno znaš još neke...

“on-ona”

“homić”

“guzičar”

Ne koristi ih -
one ne govore
o onom kome
su namijenjene,
već o onom ko ih
izgovara!!!

Evo još nekih riječi koje je potrebno zamijeniti korektnim, neuvrjedljivim izrazima PO OVOME BUDI U „TRENDU“:

- **Homoseksualizam** – umjesto toga reći *homoseksualna ili istopolna orijentacija*;
- **Peder, homić, topla braća** – umjesto ovih uvredljivih riječi reći *gej*;
- **Partner koji igra žensku ulogu u odnosu, partnerka koja je muško u vezi** - umjesto ovih uvredljivih konotacija reći jednostavno partner ili partnerka;
- **Trandža** - umjesto toga reći trans osoba;
- **Deklarisani gej, deklarisana lezbejka, deklarisani homoseksualac** – umjesto toga reći otvoreno se identifikuje kao *L/G/B/T* ili *on/ona je out*;
- **Gej lobi** – ne postoji.

UMJESTO POJMOVNIKA, NEKOLIKO ZANIMLJIVOSTI ...

Zastava duginih boja - predstavlja najrasprostranjeniji simbol LGBT zajednice. Verzija koju danas LGBT zajednica koristi sastoji se od 6 boja (sunčevog spektra), koje simbolizuju različitost u zajednici. Zastavu je kreirao Gilbert Baker (70-tih godina u San Francisku), originalna verzija je imala 8 boja, kojima je on pripisao i određena značenja. Šest boja koje se danas koriste po Bakeru imaju značenja:

Crvena - život

Narandžasta - zdravlje

Žuta - sunčevi zraci

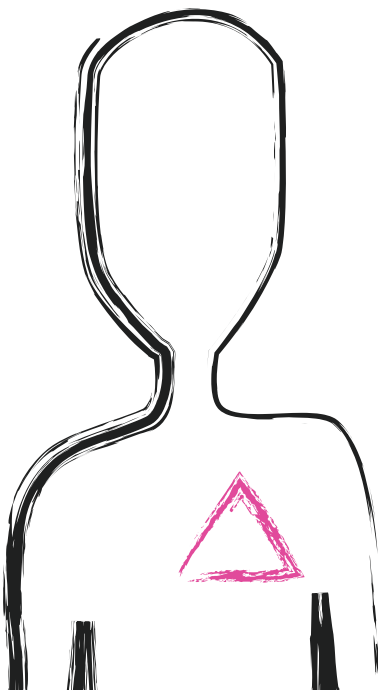
Zelena - priroda

Plava- harmonija

Ljubičasta - duh

Povorka ponosa (Gay pride) – predstavlja manifestaciju koja upozorava na predrasude, diskriminaciju i nasilje koje doživljavaju osobe ne heteroseksualne orijentacije i ukazuje na neravnopravan tretman u društvu. Povorke ponosa i marševi datiraju od juna 1969, kad je organizovan Stonvol (Stonewall) protest, gdje su LGBTI osobe iz Njujorka protestovale na ulicama nekoliko dana protiv upornog policijskog uznemiravanja LGBTI osoba i mjesta gdje se oni okupljaju. Sljedeće godine pobuna je obilježena demonstracijama u nekoliko američkih gradova i od tada su se godišnje demonstracije protiv homofobije i transfobije i za LGBTI prava proširile po svijetu.

Crni trougao/roze trougao – U Drugom svjetskom ratu nacisti su u koncentracionim logorima ružičastim trouglom obilježavali gejeve, a crnim trouglom lezbejke, Romkinje i seksualne radnice. U to vrijeme je u nacističkim logorima pogubljeno više desetina hiljada istopolno orijentisanih osoba.

NAŠI VAŽNI KONTAKTI

**Savjetovalište za LGBT osobe,
Juventas**

BROJ TELEFONA:

067 867 007 – Jelena

067 650 331 – Danijel

**Telefonska linija za
podršku i savjetovanje
LGBT osoba u Crnoj Gori
„PORODICA ELDŽIBITIJEVIĆ“**

BROJ TELEFONA:

020/230-474

Telefonska linija aktivna je svakog
radnog dana od 17:00 do 21:00 h.

**Online servis za dokumentovanje slučajeva
kršenja ljudskih prava LGBT osoba
„PRIJAVI NASILJE, DA SE NE PONOVI“**

Dokumentovanje slučajeva kršenja ljudskih prava veoma je važno za poboljšanje kvaliteta života lezbejki, gejeva, biseksualnih osoba i transosoba. Nasilje postoji, dešava se svakog dana svima nama, ali je vidljivo i protiv njega se možemo uspješno boriti samo ukoliko je prijavljeno.

WEB SITE: www.montenegro-gay.me

DIREKTAN LINK: [http://www.montenegro-gay.me/
component/content/article/33/585.html](http://www.montenegro-gay.me/component/content/article/33/585.html)

Online savjetovalište

Online servis za LGBT osobe uspostavljen je u cilju pružanja pomoći, savjeta ili podrške u vezi sa zdravljem, prevencijom seksualno prenosivih infekcija i HIV/AIDS-a. Juventasov tim (ljekar i vršnjačka podrška) svakog ponedjeljka, srijede i petka od 17:00 do 21:00h pružaju online informacije o seksualnosti i rodnom identitetu, ali i povezanim temama.

WEB SITE: www.montenegro-gay.me

DIREKTAN LINK: http://www.montenegrogay.me//savjetovaliste/chat.php?hg=P1N1cHBvcnQ_

O JUVENTASU

NVO *Juventas* je registrovan januara 1996. u Podgorici.

Sjedište *Juventasa* nalazi se u Podgorici, dok se projekti realizuju na cijeloj teritoriji Crne Gore.

Vizija Juventasa jeste Crna Gora kao demokratsko društvo sa stabilnim uslovima u kojem mladi mogu nesmetano da iskažu potencijale, uoče interese i kreiraju budućnost u skladu sa njima.

NVO Juventas je posvećen misiji koja ima za cilj zastupanje vrijednosti otvorenog i demokratskog društva jednakih mogućnosti i promovisanje većeg stepena učešća mladih u procesu donošenja odluka vezanih za kreiranje i ostvarivanje njihove budućnosti.

Ciljevi i djelatnosti Juventasa jesu:

- promovisanje i zaštita prava mladih;
- poboljšanje zdravstvenih usluga i zdravlja mladih, žena i osjetljivih grupa;

- promovisanje i zaštita prava i sloboda pripadnika LGBT populacije;
- promovisanje kulturnih vrijednosti i principa održivog razvoja;
- pružanje podrške miru i mirnom rješavanju konflikata;
- olakšavanje pristupa informacijama i podizanje kvaliteta edukativnih programa za mlade;
- razvijanje kritičkog mišljenja i kulture dijaloga.

Programske ciljeve *Juventas* ostvaruje svojim ukupnim djelovanjem u javnom životu.

Juventas aktivnosti sprovodi pod okriljem 3 programa: omladinski program, program socijalne zaštite i smanjenja štete među osjetljivim grupama te program posvećen ljudskim pravima.

Program promocije i zaštite ljudskih prava uspostavljen je sa ciljem zaštite prava grupa koje su nedovoljno politički ili društveno reprezentovane, a čija se prava u Crnoj Gori krše. Aktivnosti koje se realizuju u okviru ovog programa jesu monitoring i dokumentovanje kršenja ljudskih prava, izgradnja kapaciteta pripadnika grupa čija se prava krše, zagovaranje i lobiranje za izmjene i poboljšanje zakonodavnih regulativa, kao i zagovaranje efikasnije primjene postojeće regulative. Na taj način obezbjeđuje se ostvarivanje korišćenja osnovnih ljudskih prava, kreiranje proaktivne sredine u

kojoj će se pripadnici grupa izloženih nasilju i diskriminaciji aktivno boriti za svoja prava i samostalno djelovati.

*Juventas*ov rad na zaštiti ljudskih prava podrazumijeva i aktivno uključivanje pripadnika društvenih grupa čija su prava ugrožena u sve aktivnosti koje se realizuju i uključivanje šire društvene zajednice i saradnju sa državnim institucijama u cilju postizanja što kvalitetnijih rješenja.

Do sada realizovani projekti u okviru ovog programa odnose se na poboljšanje položaja mladih uopšte, izgradnju kapaciteta mladih da prepoznaju kršenja prava i efikasnije se bore za svoja prava, prava žena u crnogorskom društvu, borbu protiv svih oblika diskriminacije, prava pacijenata, prava koja se odnose na jednak pristup zdravstvenim,

socijalnim i obrazovnim uslugama, s posebnim akcentom na prava seksualnih i rodni manjina, Roma, izbjeglica, osoba iz ruralnih djelova Crne Gore, djecu u institucijama, osoba koje žive s HIV-om, osoba koje žive sa HCV-om, pritvorenih i zatvorenih lica, seksualnih radnica, korisnika droga.

Od 2006. godine NVO *Juventas* prikuplja činjenice na kojima se zasniva stav da su LGBT osobe diskriminisane u crnogorskom društvu i od 2010. godine intenzivno s partnerima radi na nalaženju strateških i ka dugoročnim ciljevima orijentisanih rješenja kojima se smanjuje nejednakost u tretmanu osoba u odnosu na stvarnu ili pretpostavljenu seksualnu orijentaciju i rodni identitet.

KORIŠĆENA LITERATURA I SITE-ovi:

1. „Treći glas - coming out lezbejke u Srbiji“ (2009), Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd.
2. „Mozaik seksualnosti, za pripadnice seksualnih i rodnihi manjina“ (2007), Lezbejska organizacija „Lori“, Rijeka.
3. „Priručnik za nastavnike/ce i stručne saradnike/ce o vršnjačkom nasilju i zlostavljanju nad LGBTIQ učenicima/cama“ (2012), Lezbejska organizacija „Lori“, Rijeka.
4. „Razumjeti i podržati – prihvaćanje seksualnih i rodnihi manjina u obitelji“ (2011), Lezbejska organizacija „Lori“, Rijeka.
5. „Šalji dalje – prihvaćanje različitosti i suzbijanje nasilja nad LGBT mladima u školama“ (2012), Lezbejska organizacija „Lori“, Rijeka.

6. Just the Fact Coalition (2008), „Just the fact about sexual orientation and youth: A primer for principals, educators and school personnel, Washington D.C.: American Psychological Association.

7. „Be Yourself: Questions and Answers for Gay, Lesbian, Bisexual & Transgender Youth“ (2006), Parents, Families and Friends of Lesbians and Gays, Washington, D.C.

8. Handout: „For Friends and Parents of Gay, Lesbian and Bisexual Youths“ (1998), The Permanente Medical Group, Regional Health Education.

9. „Vodič dobre prakse za medicinske radnike/ce u radu sa LGBT osobama“ (2012), „Juventas“ - Popović M, Dakić T, Čolaković J, Podgorica.

WWW:

1. www.pflag.org
2. www.cesi.hr
3. www.apa.org/pi/lgbt/publications
4. www.zenskasoba.hr
5. www.lori.hr
6. www.wikipedia.org
7. www.juventas.co.me
8. www.montenegro-gay.me

Izdavač:

Juventas

Bulevar Josipa Broza 23A, IV sprat

81000 Podgorica

Tel/Fax: +382 20 657 098

E-mail: juventas@t-com.me

www.juventas.co.me

www.montenegro-gay.me

Za izdavača:

Ivana Vujović

Ilustracija korica:

Andrijana Vešović Zombijana

Donator:

Ova brošura nastala je u okviru projekta “Mi učimo nediskriminaciju” finansiranog od strane Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici (U.S. Secretary of State’s Global Equality Fund, the U.S. Department of State’s Bureau of Democracy, Human Rights and Labor).

Podrška:

Projekat “Mi učimo nediskriminaciju” podržan je od strane Ministarstva prosvjete Crne Gore.